

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๕

เรื่องพิจารณาที่ ๓๓/๒๕๕๓

วันที่ ๒๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” การที่พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ บัญญัติให้ผู้บริหารของนิติบุคคลต้องรับโทษในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า มิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่เป็นผลให้หลักการพิสูจน์ไปยังผู้บริหารของนิติบุคคล แม้ข้อสันนิษฐานดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นข้อสันนิษฐานไม่ได้เด็ดขาดก็ตามแต่ตามหลักกฎหมายทั่วไปทางอาญามีเจตนารมณ์ที่จะรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จึงต้องมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นไม่มีความผิด อันสอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ทำให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบแห่งความผิด ศาลจึงจะลงโทษจำเลยได้ โดยจำเลยอาจนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนหรือไม่ก็ได้ การที่ให้จำเลยต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองเพื่อให้พ้นผิดนับว่าเป็นผลร้ายแก่จำเลย วิธีการเช่นนี้ขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปทางอาญาดังกล่าว ทำให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์แต่เพียงว่าจำเลยเป็นกรรมการหรือผู้บริหารของนิติบุคคลซึ่งกระทำความผิดเท่านั้น ซึ่งแทบไม่มีข้อโต้แย้งในข้อเท็จจริงดังกล่าวเนื่องจากการจดทะเบียนไว้ต่อทางการแล้ว แทนที่โจทก์จะต้องนำสืบพิสูจน์ด้วยว่าจำเลยคนใดมีส่วนร่วมกระทำความผิดอย่างไร ซึ่งไม่น่าจะมีความยากลำบากในการแสวงหาพยานหลักฐานแต่อย่างใด การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวย่อมขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ

ชั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญด้วย เพราะในการถูกดำเนินคดีอาญา อย่างน้อยก็ต้องหาหลักทรัพย์มาประกันตัว ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นพิจารณา และยังต้องหาพยานความมาช่วยแก้ต่างเพื่อให้พ้นจากข้อสันนิษฐาน ตามกฎหมายซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายอีกไม่น้อย และทำให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการดำเนินคดี แก่บุคคลเหล่านี้ในแบบเหมารวม คือสอบสวนเพียงให้ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นกรรมการหรือผู้บริหารของนิติบุคคล ซึ่งกระทำความผิดเท่านั้น แล้วฟ้องต่อศาลทั้งหมด ปล่อยให้จำเลยไปหาพยานหลักฐานมานำสืบหักล้าง ข้อสันนิษฐานของกฎหมายเพื่อให้พ้นผิด หากหาพยานหลักฐานไม่ได้ก็ต้องรับโทษ พระราชบัญญัติขายตรง และตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ บัญญัติให้ผู้บริหารของนิติบุคคลมีความผิด และต้องรับโทษ เช่นเดียวกับนิติบุคคล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิด จึงเป็นการสันนิษฐานไว้ แต่แรกแล้วว่า ผู้บริหารของนิติบุคคลได้กระทำความผิดร่วมกับนิติบุคคลนั้นด้วย ซึ่งในการออกพระราชบัญญัติ ประเภทนี้ ก็มักจะใช้เหตุผลทำนองเดียวกันว่า พยานหลักฐานต่าง ๆ จะอยู่กับฝ่ายจำเลยเป็นส่วนใหญ่ จึงผลักระบายให้จำเลยเป็นฝ่ายพิสูจน์ตัวเองให้พ้นผิด โดยอ้างว่าจำเลยเป็นฝ่ายรู้ข้อเท็จจริงมากกว่า ทั้งยังอ้างว่าการกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจหรือความมั่นคงทางสังคม ซึ่งเป็นเหตุผลทั่วไป ที่รัฐใช้เป็นข้ออ้างในการออกกฎหมายที่มีลักษณะเช่นนี้ การผลักระบายพิสูจน์ความผิดในคดีอาญา ไปให้จำเลย นอกจากจะเป็นการขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปทางอาญาดังกล่าวแล้ว ยังขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดอีกด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวมา จึงมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ